

a szabadságharcba és *Bem* mellett vett részt a csatákban. A csaták közti szünetben rajzolt, festett. Nem kis érdeme, hogy több tábornok legélethűbb portréját Mezei műveként ismerjük. Továbbá az is, hogy Bem táborában harcolta végig a szabadságharcot és utána megírta emlékiratait, melyeket a teljes értékű Mezei albumban olvashatunk.

Festészete a szabadságharc után bonthatkozott ki. Felhagyott mérnöki munkájával és Budapesten tanult *Lotz Károllyal* egy időben. Képei szerepeltek 1850-től a pesti műtárlatokon. *Jókai Mór* és *Lyka Károly* is dicsérik Mezei tájképeit.

A világsi fegyverletel után bujdosásra kényszerül egy bányavidéki településen talált menedéket. Az oroszfalusi görög katolikus kis templom ikonosztázát festi meg, mely ma is teljes szépségében látható! Majd következnek nagyobb templomok, székesegyházak ol-tár és mellékoltárképei. Csomaköz templomában, Munkácson, Máramarosszigeten, Nagybányán és több kisebb városban, településen.

Feltételezhetően (szemideg sorvadása) ma is gyógyíthatatlan szembetegségét a leghíresebb professzorok sem tudták gyógyítani, talán fel sem ismerték, sem Budapesten, sem Bécsben. Lélekben folyamatosan készül a sötétségre, vakságra. (Ismerjük Beethoven váteszi kínjait a süketéssel...) Mit érezhetett Mezei a színek világában élő festő az örök sötétségben?

Már viszonylag gyenge látással szegődik *Orbán Balázs* mellé a Székelyföld

végig járásában, a festészet mellett megtanult fényképezéssel, hogy segítse dokumentum fotózásban barátját a nagy Székelyföld kutatót. Hihetetlen megerőltető munka volt.

A nagybányai Székesegyház főoltára festésénél már alig látott. 1864-ben mindkét szemére elvesztette látását. Életművének legnagyobb és legjelentősebb részét egyházművészeti alkotásai képezik.

Fantasztikus munkabírása és szorgalma, tehetsége, hatalmas szakrális életművet hagyott hátra. Az életműve mégis széles skálájú és sokrétű, mert jobbnál-jobb és szebbnél szebb képeit őrzik jelentős múzeumok: a Nemzeti Galéria nem csak festményeket, táj és zsáner képeket, de érzékeny, gyönyörű krétarajzokat, portrékat és fényképeket is. Félteve őrzött

kincsként.

Alkotásai megtalálhatók megannyi neves külföldi múzeumban, képtárban is, pl. Pozsonyban, Leningrádban az Ermitázsban és több más helyen.

Vaksága éveiben hű társa, felesége *Guzmann Paula* segítségével szorul és ekkor kezd versírásba ismét, a középiskolai évek után.

Három kiadást ér meg verseskötete, amelynek első sorozata bőrkötésben jelent meg és ebből őriz Gyöngyvér és családja egy szép példányt.

Együtt érző és támogatói sokan vannak. Neves személyiségek, barátok, művész egyesületek. A feleség postatiszti állást vállal Promontoron, ma Budafok. Ebből biztosítja mindennapi életüket.

Közel 20 év vakság után 59 éves korában elhunyt. Kortársi méltatások így emlékeznek Mezei Józsefről:

„A nagyságot, mellyel Mezey József csodálatunkat méltán kiérdemelte, egyéniségében tüntette föl. Tiszta, feledhetetlen jellem, mélyen és nemesen érző szív ékesítették a csöndes elvonultságában is kimagasló férfiút.(...) Mezey József élete a lelki erő oly magasztos példáját tünteti elénk, minőt emberi természetünk gyarlósága mellett csak ritkán csodálhatunk”.

„Alakja, élete, sorsa példa mindenki számára, küzdelmei erőt adnak a csüggedőnek

és reményt nyújtanak az elesetteknek, képei színt, versei szépséget varázsolnak lelkünkbe.” *Bartos Mihály*

Köszönet illeti Nagy Gyöngyvért, hogy egy újra megtalált *nemzeti értéket* adott az országnak, a világnak és nekünk. Innét üzenem nyomatékosan, hogy várom egy harmadik album megjelenését, mert ittled alatt is gazdagodott az életmű egy szép alkotással és ki tudja mennyi más művel?

Köszönöm, hogy lelki-szellemi munkatársad lehettem a kutatás folyamán és néha tevőleges is.

Nuridsány Mimi

Ayhan Gökhan

Madártávlati szemle kiegészítésekkel

„Ahhoz, hogy a legjobb helyre kerüljenek a versek, az egész életművet újra kellett gondolnom” – mondja *Széles Klára* irodalomtörténész, a tíz éve elhunyt

Lászlóffy Aladár kötetben publikálatlan verseiből összeállított, *A végtelen készenlét* című kiadvány szerkesztője. A könyv koncepciójáról és újdonságairól is beszélgettünk vele.

Régóta foglalkozik Lászlóffy Aladár költészetével. Emlékszik, mikor fedezte fel?

Egyetemista koromban figyeltem fel a kolozsvári irodalmi lapokban megjelent verseire, majd vettem a bátorságot, és levelet írtam neki. Ezzel vette kezdetét a szakmai kapcsolatunk, amely aztán a haláláig kitartott. Voltaképpen mindig is követtem ezt a páratlan életművet, Lászlóffyról több tucat tanulmányt és két könyvet is írtam, az egyik egy monográfia volt. Amikor 1998-ban Kossuth-díjas költőként a Digitális Irodalmi

Lászlóffy Aladár
Fotó forrása: PIM

Széles Klára, Stekovics Gáspár felvétele

Akadémia egyik alapítótagja lett, engem javasolt, mint szakértőt, hogy gondozzam a műveit. Talán ezért sem véletlen, hogy *Lászlóffy Gyöngyi*, az özvegye engem bízott meg azzal a felelősségteljes feladattal, hogy a publikálatlan szövegekből állítsak össze egy kötetet.

Szerkesztéskor követtek valamilyen koncepciót?

Nagyon izgalmas munka van mögöttünk. Több száz oldalnyi kéziratból kellett dolgoznom, folyamatosan kerültek elő az újabb és újabb szövegek. Hadd mondjam el, hogy *Lászlóffy* felesége a férje mellett különösen érzékeny olvasóvá vált, ő volt a versek első olvasója és kritikusa, *Lászlóffy Aladár* nagyon adott a véleményére. Ritka, hogy olyan ember kezeli a hagyatékot, aki többet tesz, mint amit kötelezettségnek lehet nevezni.

Nem kis fejtörések közepette szerkesztettem meg a kötetet. *Lászlóffy* utolsó verseskötete óta egy változott kötetet jelent meg, majd a halála után *Kántor Lajos* készített egy válogatást, de a mostaniban fellelhető versek legnagyobb része egyikben sem szerepel.

Lászlóffy Aladár, Sulyok Vince, Kányádi Sándor mellett Sulyok Vince felesége a Maros völgyében (1974)

A könyvekből kimaradt verseknél jól megalapozott mérlegelésre volt szükség megítélni, hogy vajon nem szándékosan maradtak-e ki. Hogy véletlenül se érhesen az a vád, hogy önkéntesen bántam a kéziratot, egyik, *Lászlóffy* munkásságával is foglalkozó irodalomtörténész kollégám, *Bertha Zoltán* átnézte a kéziratot, és rendkívül helytállóan találta az összeállítást.

Ahhoz, hogy a legjobb helyre kerüljenek a versek, az egész életművet újra kellett gondolnom. Ezért a verseket tizenegy ciklusba rendeztem, és azon belül időrendet állítottam fel. A végeredmény egészen elképesztő: 648 oldal. A könyv a valamikori kritikai kiadás alapja is lehet.

Az olvasó a mostani kötettel egy nagyon más *Lászlóffy Aladárt* ismerhet meg?

Nem, semmiképpen nem kapunk „más” képet, mint az eddig megismerhetőt. Inkább azzal jellemezhető a végtelen készletét, hogy áttekintést ad *Lászlóffy* költészetéről, a kezdetektől a lezárulásáig.

Kányádi Sándor, Széles Klára, Grendel Lajos, Lászlóffy Aladár, Csoóri Sándor
Fotó: PIM

Madártávlati szemle, többféle kiegészítéssel. A már említett ciklusok a líra legfőbb, meghatározó ihletforrásainak megfelelően alakultak ki. A köreikbe tartozó művek születési ideje, mennyisége, minősége vallhat az életműben játszott szerepükről, súlyukról.

A költő egyéni történetfilozófiai szemlélete végig érvényesül, de főként az első két és a hetedik ciklusban jelenik meg közvetlenül. Az emberiség kultúrtörténetének erőforrásai szintén állandó szereplők, de a III. – IV. ciklusban kerülnek előtérbe. Kiemelkedő helyre kívánczik két, „iker”-ciklus: V. A bórálatti én és VI. A vár közel. A költő önmagával és Istennel való számvetése. Ilyen arányban és mélységben az életmű egészében is új. „Itt heverek – fogságba estem / e hálátlan fölöslegesben, / ami a szürkeállományon / függő csontmirigy-hús kabátom.” Borzongató érzéklenséggel hozza közel az éterikus élményt.

A *Lászlóffy*-költészetre mindig jellemző volt, hogy a legemelkedettebb, legelvontabb tapasztalat, kifejezőmód váratlanul asszociálódik a legprofánabb, legnyersebb képzetekkel. Különösen akkor, ha szó- vagy rím-játék kínálkozik, nyelvi humor. Ebben a kötetben, minden gondolatkörben fokozottan lehetünk tanúi ennek. „*Szokrátesz tanár úr üzeni Tirolból, / mikulás*

istenek szállnak ki diókból”. Külön, népes ciklussá sokasodtak a *Literator ludens* ide tartozó darabjai (XI.).

Mit gondol, *Lászlóffy Aladár* halála óta mennyire kezelik a helyén az életművet Magyarországon és Erdélyben?

Sem Erdélyben, sem nálunk nem lenne könnyű felmérni, hányan, kik ismerik, olvassák a költőt. De azok, akik megismerték, megszerették, túlnyomó többségükben a nagyok, sőt, a legnagyobbak között tartják számon. Úgy vélem, hogy a közvélemény – ha van ilyen, hogy „irodalmi közvélemény” – ítéletében még semmiképpen nincs a helyén. Befogadása intellektuális felkészültséget igényel. Nem alkalmas a könnyű népszerűsítésre. Mégis, vagy pont ezért, azok közé tartozik, akik tartós örökséget őriznek, amely kívárja felfedezése idejét.

megjelent: www.kultura.hu honlapon